

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๘๑ บัญญัติว่า “รัฐต้องจัดการศึกษาอบรมและสนับสนุนให้เอกชนจัดการศึกษาอบรมให้เกิดความรู้คู่คุณธรรมจัดให้มีกฎหมายเกี่ยวกับการศึกษาแห่งชาติ ปรับปรุงการศึกษาให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม สร้างเสริมความรู้และปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมือง การปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข สนับสนุนการค้นคว้าวิจัยในศิลปวิทยาการต่าง ๆ เร่งรัดพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเพื่อการพัฒนาประเทศ พัฒนาวิชาชีพครูและส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะ และวัฒนธรรมของชาติ

ต่อมาจึงได้มีการตราพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ ขึ้น เพื่อใช้เป็นกฎหมายเกี่ยวกับการจัดการศึกษาของชาติโดย มาตรา ๒๗ บัญญัติว่า “ให้คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อความเป็นไทย ความเป็นพลเมืองที่ดีของชาติ การดำรงชีวิต และการประกอบอาชีพ ตลอดจนเพื่อการศึกษาต่อ และให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีหน้าที่จัดทำสาระของหลักสูตรตามวัตถุประสงค์ในวรรคหนึ่งในส่วนที่เกี่ยวกับสภาพปัญหาในชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึงประสงค์เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ”²

ในปี พ.ศ. ๒๕๔๔ กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๔๔ โดยมีผลบังคับใช้นับตั้งแต่ปีการศึกษา ๒๕๔๖ เป็นต้นมา จุดหมายสำคัญอย่างหนึ่งของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน คือ มุ่งพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เป็นคนดี มุ่งปัญญา มีความสุข และมีความเป็นไทย เพื่อให้การจัดการศึกษาในแต่ละระดับสอดคล้องตามเจตนารมณ์ของหลักสูตรโดยเฉพาะการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี จึงได้มีการกำหนดให้มีสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนา โดยนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามากำหนดเป็นกิจกรรมการเรียนการ

¹รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย , ราชกิจจานุเบกษา ฉบับกฤษฎีกา เล่มที่ ๑๔ ตอนที่ ๕๕ : ๒๕๕๐, หน้า ๑๖.

²พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ , ราชกิจจานุเบกษา ฉบับกฤษฎีกา เล่มที่ ๑๑๖ ตอนที่ ๑๒๓ : ๒๕๔๔, หน้า ๘-๙.

สอนเพื่อปลูกฝังให้นักเรียนเป็นคนดีเห็นคุณค่าของตนเอง สามารถนำหลักธรรมคำสอนไปใช้
ปฏิบัติในการอยู่ร่วมกันได้เป็นผู้กระทำความดี มีค่านิยมที่ดีงาม พัฒนาตนเองรวมทั้งบำเพ็ญตนให้
เป็นประโยชน์แก่สังคม

การพัฒนาผู้เรียนโดยนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ มีเป้าหมายสำคัญ
คือ เพื่อพัฒนาจิตใจของเยาวชน เนื่องจากในระยะเวลาที่ผ่านมา สังคมไทยมีการเปลี่ยนแปลงอย่าง
รวดเร็วตามกระแสยุคโลกาภิวัตน์ ทั้งทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อมและด้าน
เทคโนโลยี ประกอบกับการพัฒนาประเทศในระยะเวลาที่ผ่านมาได้ให้ความสำคัญในการพัฒนาด้าน
วัตถุเป็นส่วนใหญ่ทำให้คนในสังคมแข่งขันแสวงหาและครอบครองวัตถุเพื่อประโยชน์ของตนเอง
มากยิ่งขึ้น ทำให้สูญเสียอารยธรรมทางจิตใจ

โรงเรียนวัดปุณณาวาส เขตทวีวัฒนา กรุงเทพมหานคร เป็นโรงเรียนขนาดใหญ่สังกัด
สำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร ปัจจุบันเปิดสอนระดับชั้นอนุบาลถึงมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน
นักเรียน ๑,๔๕๐ คน ได้รับการพัฒนาให้มีความเจริญทุกด้าน อย่างไรก็ตามผลของการพัฒนาได้
ก่อให้เกิดปัญหาหลายประการ โดยเฉพาะด้านพฤติกรรมของเยาวชน ซึ่งปรากฏว่ามีปัญหา
เช่นเดียวกันกับเยาวชนส่วนใหญ่ของประเทศ กล่าวคือ เยาวชนประพฤติตนตามวัฒนธรรมต่างชาติ
มีความประพฤติออกนอกกรอบวัฒนธรรมไทย มีพฤติกรรมที่ขาดระเบียบวินัย ขาดความรับผิดชอบ
ไม่มีความซื่อสัตย์ ไม่เคารพเชื่อฟังบิดามารดา ครู อาจารย์ มีนิสัยฟุ้งเฟ้อ ก้าวร้าว ทำตามแบบอย่างที่ไม่
เหมาะสมแก่วัย หลงอยู่กับอบายมุข เกี่ยวข้องกับยาเสพติด ซึ่งพฤติกรรมดังกล่าวปรากฏให้เห็น
ทางสื่อสารมวลชนเป็นประจำ นอกจากนี้ เยาวชนของเขตทวีวัฒนาและบริเวณใกล้เคียงยังมี
พฤติกรรมสอดคล้องกับผลการสำรวจของกองทุนสนับสนุนสร้างเสริมสุขภาพ ซึ่งได้ทำการศึกษา
พฤติกรรมเสี่ยงของ นักเรียน นักศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ซึ่งสรุปได้ว่า เยาวชนมีการดื่ม
แอลกอฮอล์ ร้อยละ ๓๒.๗ ทะเลาะวิวาท ร้อยละ ๓๗.๕ ใช้จ่ายฟุ่มเฟือย ร้อยละ ๒๘.๘ เที่ยวสถาน
บันเทิง ร้อยละ ๒๖.๕ มีเพศสัมพันธ์ ร้อยละ ๒๓.๘ เล่นการพนัน ร้อยละ ๑๕.๗ สูบบุหรี่ ร้อยละ ๑๑.๗
ใช้ยาเสพติด ร้อยละ ๑.๖

จากสภาพปัญหาดังกล่าวมาแล้วข้างต้นทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาพฤติกรรมของนักเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนวัดปุณณาวาส เกี่ยวกับการเข้าร่วมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาที่
โรงเรียนจัดขึ้น และการปฏิบัติตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในเรื่องเกี่ยวกับหน้าที่ชาวพุทธ การ
บริหารจัดการและเจริญปัญญา และการปฏิบัติในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาการศึกษาต้องพัฒนาคน

³ ประกิจ พลเดช , การแก้ไขพฤติกรรมและค่านิยมทางสังคมที่ไม่เหมาะสมของนักเรียน ,
(กรุงเทพมหานคร : มติชนรายวัน , ๒๕๔๘), หน้า ๒๖.

ให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์เต็มตามศักยภาพทั้งทางกาย ทางสังคม ทางอารมณ์และทางปัญญา กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ การศึกษาต้องพัฒนาคนให้ครบทั้ง ๔ ด้าน ตามหลักพระพุทธศาสนาในภาวนา ๔ ดังต่อไปนี้

๑. กายภาวนา (การพัฒนาทางกาย) มีทักษะในการใช้เครื่องมืออุปกรณ์และเทคโนโลยีสมัยใหม่ตามแนวหัตถศึกษา

๒. สีสภาวนา (การพัฒนาทางสังคม) ปรับตัวเข้ากับคนอื่นได้เป็นที่นับหน้าถือตาของคนในสังคม รู้จักการบริหารจัดการที่ดี มีคุณธรรม จริยธรรมตามแนวจริยศึกษา

๓. จิตภาวนา (การพัฒนาทางจิต) ไม่ถูกรบกวนมีสุขภาพจิตดี มีความสุขตามสมควรแก่ฐานะ ภาวนาข้อนี้ เทียบได้กับสุขศึกษาที่เน้นทั้งความสุขกายและสุขใจ

๔. ปัญญาภาวนา (การพัฒนาทางปัญญา) มีเสรีภาพทางความคิด คือคิดเป็นตามหลักโยนิโสมนสิการ สามารถแสวงหาความรู้ด้วยตนเองตลอดเวลา มีความรู้พอที่จะจัดการกับความทุกข์ที่เรียกว่าทักษะในการแก้ปัญหาชีวิต ภาวนาข้อนี้ เทียบได้กับพุทธศึกษาแห่งการศึกษาเป็นองค์ประกอบสำคัญที่จะขาดเสียไม่ได้ การศึกษาไทยจะพัฒนาให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ได้ต้องมีองค์ประกอบทั้ง ๔ ประการ^๔ ซึ่งผลจากการศึกษานี้จะเป็นแนวทางในการส่งเสริมและพัฒนาเยาวชนที่กำลังศึกษาอยู่ในโรงเรียนให้เป็นคนดีตามจุดหมายของหลักสูตรต่อไป

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑.๒.๑ เพื่อศึกษาการเข้าร่วมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนวัดปทุมวาส

๑.๒.๒ เพื่อศึกษาการปฏิบัติตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนวัดปทุมวาส

๑.๒.๓ เพื่อเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงด้านคุณธรรมตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนวัดปทุมวาส จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา ความสัมพันธ์กับผู้ปกครอง และอาชีพของผู้ปกครอง

๑.๓ ขอบเขตของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ มุ่งศึกษา การเข้าร่วมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ด้านคุณธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนวัดปทุมวาส เขตทวีวัฒนา กรุงเทพมหานคร ดังนี้

^๔พระเทพโสภณ (ประยูร ธรรมจิตโต) ศึกษานิเทศก์ทางการศึกษาไทย(กรุงเทพมหานคร โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ๒๕๔๖), หน้า ๓๓-๓๔.

๑.๓.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้ มุ่งศึกษา การเข้าร่วมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ด้านคุณธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนวัดปรณาวาส เขตทวีวัฒนา กรุงเทพมหานคร และได้กำหนดขอบเขตของเนื้อหาไว้ ๓ ด้าน คือ ๑) ด้านการปฏิบัติตามหน้าที่ชาวพุทธ ๒) ด้านการบริหารจิตและเจริญปัญญา และ ๓) ด้านการปฏิบัติในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

๑.๓.๒ ขอบเขตด้านประชากร

๑) ประชากร ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ในโรงเรียนวัดปรณาวาส เขตทวีวัฒนา กรุงเทพมหานคร จำนวน ๔๒๓ คน

๒) กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ในโรงเรียนวัดปรณาวาส เขตทวีวัฒนา กรุงเทพมหานคร จำนวน ๒๐๘ คน ซึ่งได้มาโดยวิธีการสุ่มแบบสอบถามแบ่งตามชั้นภูมิ ดังนั้นจึงได้ใช้วิธีการคำนวณหาขนาดกลุ่มตัวอย่างตามตารางสำเร็จรูปของ V.Krejcie & D.W.Morgan^๕ ที่ระดับความเชื่อมั่น ร้อยละ ๙๕ ค่าความคลาดเคลื่อน .๐๕

๑.๓.๓. ตัวแปรที่ศึกษา

๑) ตัวแปรต้น ได้แก่ ข้อมูลพื้นฐานของ นักเรียนในโรงเรียน วัดปรณาวาส เขตทวีวัฒนา กรุงเทพมหานคร ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา ความสัมพันธ์กับผู้ปกครอง และอาชีพของผู้ปกครอง และการเข้าร่วมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาที่โรงเรียนจัดขึ้น

๒) ตัวแปรตาม ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงด้านคุณธรรมอันเป็นผลต่อจากการเข้าร่วมกิจกรรมตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เช่น ทศนคติ คุณธรรมจริยธรรม ความรู้ความเข้าใจด้านพระพุทธศาสนา ได้แก่ ๑) ด้านการปฏิบัติตามหน้าที่ชาวพุทธ ๒) ด้านการบริหารจิตและเจริญปัญญา และ ๓) ด้านการปฏิบัติในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

๑.๔ สมมติฐานการวิจัย

๑.๔.๑ นักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนวัดปรณาวาส ที่มีเพศต่างกัน มีการปฏิบัติตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ต่างกัน

๑.๔.๒ นักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนวัดปรณาวาส ที่มีอายุต่างกัน มีการปฏิบัติตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ต่างกัน

^๕รณินทร์ ศิลปจารย์, การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS, พิมพ์ครั้งที่ ๙, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท เอส อาร์ พรินติ้ง แมสโปรดักส์ จำกัด, ๒๕๕๑), หน้า ๔๗.

๑.๔.๓ นักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนวัดปรณาวาส ที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีการปฏิบัติตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ต่างกัน

๑.๔.๔ นักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนวัดปรณาวาส ที่มีความสัมพันธ์กับผู้ปกครองต่างกัน มีการปฏิบัติตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ต่างกัน

๑.๔.๕ นักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนวัดปรณาวาส ที่มีอาชีพของผู้ปกครองต่างกัน มีการปฏิบัติตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ต่างกัน

๑.๕ คำจำกัดความของศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

๑.๕.๑ การเข้าร่วมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา หมายถึง กิจกรรมของโรงเรียนจัดขึ้น ได้แก่ กิจกรรมเสริมเนื้อหาสาระตามหลักสูตร กิจกรรมประจำวัน กิจกรรมประจำสัปดาห์ กิจกรรมเนื่องในโอกาสวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา และกิจกรรมพิเศษอื่นๆ

๑.๕.๒ การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมด้านคุณธรรม หมายถึง การเปลี่ยนแปลงลักษณะนิสัย เคยมีความแข็งแกร่งต่าง ฟุ้งเฟ้อ ก้าวร้าว ขาดความรับผิดชอบ ไม่มีความซื่อสัตย์ ไม่เคารพเชื่อฟังบิดามารดา ครู อาจารย์ ทำตามแบบอย่างที่ไม่เหมาะสมแก่วัย หลงอยู่กับอบายมุข เกี่ยวข้องกับยาเสพติด ให้กลับตัวกลับใจมาเป็นคนดี เห็นอกเห็นใจซึ่งกันและกัน โอบอ้อมอารี อ่อนโยน ให้อภัยกัน เป็นคนดี เห็นคุณค่าของตนเอง มีค่านิยมที่ดีงาม พัฒนาตนเองรวมทั้งบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์แก่สังคม

๑.๕.๓ หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา หมายถึง หลักธรรมตามหลักสูตรแกนกลางวิชาพระพุทธศาสนาของ กระทรวงศึกษาธิการ หรือ หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๔ มี ๓ เรื่อง ได้แก่ การปฏิบัติหน้าที่ชาวพุทธ การบริหารจัดการและเจริญปัญญา การปฏิบัติในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

๑.๕.๔ การปฏิบัติตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา หมายถึง การปฏิบัติตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาของนักเรียน โดยการเข้าร่วมในกิจกรรมที่โรงเรียนจัดขึ้น และปฏิบัติตนในสังคม เพื่อความเป็นพลเมืองที่ดี ในวิจัยนี้จำแนกเป็น ๓ เรื่อง ดังนี้

๑. การปฏิบัติหน้าที่ชาวพุทธ หมายถึง การรักษาศีล การเข้าร่วมกิจกรรมเป็นสมาชิกองค์กรชาวพุทธ การเป็นชาวพุทธที่ดีตามหลักทศเบืองบนในทศ ๖ การเข้าค่ายพุทธธรรม การเข้าร่วมพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา การแสดงตนเป็นพุทธมามกะ การปฏิบัติตนต่อพระภิกษุ และการปฏิสันถารของนักเรียนโรงเรียนวัดปรณาวาส

๒. การบริหารจัดการและเจริญปัญญา หมายถึง สวดมนต์และแผ่เมตตา รู้และเข้าใจวิธีปฏิบัติ ฝึกการบริหารจิตและเจริญปัญญา นำวิธีบริหารจัดการและเจริญปัญญาไปใช้ในการเรียนรู้ด้วยวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการของนักเรียนโรงเรียนวัดปรณาวาส

๓. การปฏิบัติในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา หมายถึง การปฏิบัติที่เป็นหลักที่เกี่ยวข้องในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา วันธรรมสวนะ เทศกาลสำคัญ พุทธศาสนาพิธีศาสนา พิธีเนื่องด้วยพุทธบัญญัติ ศาสนาพิธีที่นำพระพุทธศาสนาเข้าไปเกี่ยวเนื่องในชีวิตประจำวันของนักเรียนโรงเรียนวัดปรณาวาส

๑.๕.๕ พิธีกรรมทางศาสนา หมายถึง แบบอย่างหรือแบบแผนต่าง ๆ ที่พึงปฏิบัติทางพระพุทธศาสนา เช่น การตักบาตร วันพระ หรือ วันธรรมสวนะ หรือ วันอุโบสถ การเวียนเทียน มารยาทชาวพุทธ และการบำเพ็ญประโยชน์

๑.๖ ประโยชน์ที่ได้รับ

๑.๖.๑ ทำให้ทราบข้อมูลเกี่ยวกับการเข้าร่วมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนวัดปรณา เขตทวีวัฒนา กรุงเทพมหานคร

๑.๖.๒ ทำให้ทราบการปฏิบัติตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนวัดปรณาวาส เขตทวีวัฒนา กรุงเทพมหานคร

๑.๖.๓ ทำให้ทราบข้อเปรียบเทียบมีความแตกต่างของการเปลี่ยนแปลงด้านคุณธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนวัดปรณาวาส เขตทวีวัฒนา กรุงเทพมหานคร